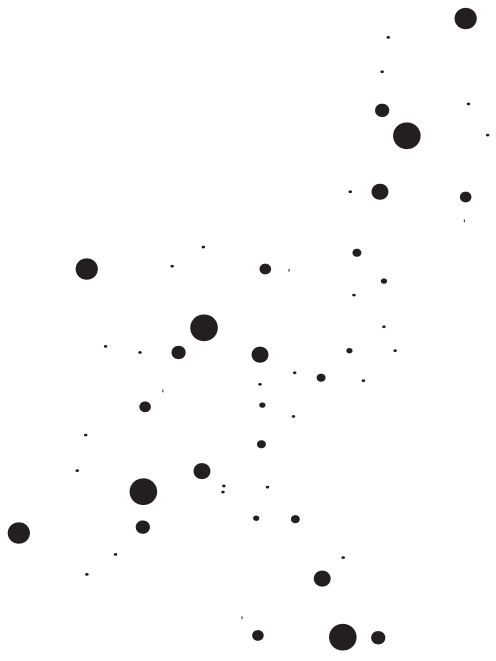


POSLEDNJA  
REČ  
HANIF  
KUREJŠI



**BOOKA.**

Knjiga **036**

Edicija **Zapadno od sunca**

HANIF KUREJŠI  
**POSLEDNJA REČ**

Naslov originala

HANIF KUREISHI

**THE LAST WORD**

© Hanif Kureishi, 2014

ZA IZDAVAČA

Ivan Bevc

Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

**BOOKA**

11000 Beograd, Slanački put 128

office@booka.in

**www.booka.in**

PREVOD S ENGLESKOG

Aleksandar Milajić

LEKTURA

Agencija Tekstogradnja

KOREKTURA

Dragana Latinčić

DIZAJN KORICA I PRELOM

Ivan Benussi

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2014.

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti  
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez  
pismene saglasnosti izdavača.

# POSLEDNJA REČ

ROMAN

HANIF KUREJŠI

S ENGLESKOG PREVEO

Aleksandar Milajić

BOOKA.



Za Karla



# Jedan

Zureći kroz prozor vagona u engleske predele, Hari Džonson je pomislio kako ni trenutak ne prođe a da neko ne priča nekakvu priču. A ako ga sreća ne napusti do kraja dana, on će biti angažovan da ispričeva sve o čoveku kod koga se zaputio. O da, odabrali su baš njega da ispriča čitavu priču o toj važnoj ličnosti, znamenitom umetniku. Kako pristupiti takvom poslu? – zapitao se uz drhtaj. Odakle početi i kako završiti priču koja još traje? I što je još važnije, da li je on, Hari, dorastao takvom zadatku?

Spokojna Engleska, netaknuta ratovima, revolucijama, pošastima, nacionalnim i verskim nemirima. A opet, ako novine ne lažu, Engleska je pretrpano ostrvce koje vrvi od neumornih useljenika, pri čemu se još mnogi grčevito drže za njene obode kao za brodić na rubu prevrtanja. Da sve bude gore, hiljade azilantata i izbeglica pokušava da pređe granicu očajnički želeći da se spase iz haotičnog ostatka sveta. Tiskaju se u kamionima ili vise ispod vagona; mnogi se tiho prikradaju po užadi razapetoj preko Lamanša, a neki se ispaljuju iz topova postavljenih u Bulonju. Duhovima je bar lako. Za to vreme su, zbog finansijskog kraha, svi u zemlji toliko zbijeni i klaustrofobični da su počeli da kidišu jedni na druge poput zatočenih životinja. A uz predstojeću oskudicu – ukidanje radnih mesta, smanjenje penzija i skromnu socijalnu pomoć – kvalitet života će osetno opasti. Nema više one posleratne sigurnosti u kojoj su Hari i njegova porodica odrasli. Međutim, sada je imao utisak da vlada namerno ubrizgava veliku dozu nespokoja u glasačko telo jer je sve što je u tom trenutku mogao da vidi bila zelena i

prijatna Engleska: zdrava stoka, uredna polja, orezano drveće, žuboravi potoci i blistavo, ranoprolećno nebo. Čovek bi pomislilo kako kilometrima unaokolo nema karija.

Najednom se začu šištanje i pivo ga popraska po licu. Osvrnuo se. Rob Devero, koji je sedeo naspram njega i upravo otvorio još jednu limenku, bio je uvažen i inovativan izdavač. On mu je ponudio da napiše biografiju Mamuna Azama, priznatog književnika rođenog u Indiji, romanopisca, esejiste i dramaturga kome se Hari divio još od doba mladalačke zaludnosti knjigama i budalaste ljubavi prema pisanoj reči, kao dečak kome su pisci bili bogovi, junaci i rok zvezde. Istog časa se zagrejao i zainteresovao. Nakon godina učenja i povijanja glave, konačno mu je krenulo, baš kao što su mu profesori i predviđali bude li naučio da se usredsredi i da drži jezik za zubima. Ovo je bila njegova velika prilika. Gotovo mu se plakalo od olakšanja i uzbuđenja.

Smatrao je da je to i zaslužio. Nekoliko godina ranije, malo pre nego što je napunio tridesetu, objavio je Nehruovu biografiju, koja je naišla na dobar prijem. Knjiga je sadržala mnogo novih podataka, i mada je poznata priča morala da bude, u modernom maniru, blago začinjena međurasnim snošajima, sodomijom, alkoholizmom i anoreksijom, smatrali su je, sve u svemu, osvežavajućom. Dopala se čak i Indijcima. A on ju je napisao po porudžbini. Otad je radio kao predavač i književni kritičar, čekajući novi zadatak u koji će uložiti svoju stvaralačku strast, energiju i posvećenost, nešto što će ga – nadao se – učiniti poznatim i lansirati ga u svet slavni i blistavu budućnost.

Tog vedrog nedeljnog jutra njih dvojica su se nalazili u vozu za Tonton, na putu ka Mamunovoj kući, u kojoj je legendarni pisac proveo veći deo svog života u Engleskoj. Sada ju je delio sa svojom drugom ženom, Lijanom Lučioni, živahnom Italijankom u ranim pedesetim. Predeli koji su promicali – Harijeva Engleska – sasvim bi ga lepo smirili i opustili da Rob



nije poput boksterskog trenera uporno bodrio i podjarivao svog pulena pripremajući ga za predstojeći meč.

Sad mu je objašnjavao mane i prednosti pisanja o nekome ko je još živ. „Možeš da računaš na njegovu pomoć“, rekao je, dok je Hari maramicom brisao pivo s lica. Prošlost može da dobije nove nijanse kad čovek počne da se priseća, a Harijev posao bio bi da navede pisca na prisećanje. Rob uopšte nije sumnjao da će Mamun pomoći Hariju, budući da je konačno shvatio koliko bi ta knjiga bila značajna. Lijana je po svoj prilici bila raskalašnija, verovatno rastrošnija, a svakako naprasitija od svih žena koje je Mamun ikad upoznao. Po Robu, to je bilo kao da se Gandi venčao sa Širli Besi i da su otišli da žive u engleskom seocetu.

Mamuna su veoma cenili u književnim krugovima, kao i u desničarski orijentisanoj štampi. Konačno se pojavio pisac s indijskog potkontinenta kojeg su mogli da prihvate, neko ko smatra da je vladavina obrazovanih, dobro obaveštenih i inteligentnih ljudi – neobično sličnih njemu samom – mnogo bolja od sveopšte gluposti ili čak demokratije.

Ali kako je bio previše zauman, suvoparan i preoštar za širu čitalačku publiku, Mamun je počeo finansijski da popušta. Uprkos hvalama i priznanjima, zapao je u novčane teškoće. Trenutno je bio u procesu prodaje svoje arhive nekom američkom univerzitetu. Kako je pre toga morao da stavi kuću pod još jednu hipoteku, njegova žena i agent složili su se da bi njegovu učmalu karijeru – jer već je spadao u pisce za koje se pita „Zar je taj još živ?“ – najbolje razdrmala nova i „kontroverzna“ biografija, na čijoj bi naslovnoj strani bio on kao neodoljivo privlačan i opasan mladić. Jasna i upečatljiva slika bila bi važna koliko i reči, kao kod Kafke, Grina ili Beketa – pisaca koje uzdržanost nije sprečavala da poziraju za odlične, sumorne fotografije. Takva se, dakle, knjiga očekivala od Harija. Bila bi pravi hit, „bum“, a naravno da bi usledili i dokumentarci na televiziji, intervjui, promocije i ponovno objavljivanje Mamunovih dela na četrdeset jezika.

S druge strane, nastavio je Rob, to što je Mamun čuveni pisac moglo bi i da sputa biografa. On se s njim sreo desetak puta i tvrdio je da je ovaj, srećom, više nalik Normanu Mejleru nego E. M. Forsteru. Smatrao je da Hari nema razloga da se usteže. A i bilo bi neprimereno temi.

Doduše, Harija je mnogo više Rob podsećao na Normana Mejlera nego Mamun, koji je bio uzdržan i dostojanstven kada ga je jednom prilikom upoznao. Rob je bio neuredan, neobrijan i neodoljiv galamdžija i obično je zaudarao na piće. Tog dana se pojavio već pripit i nastavio je da pije čim su se ukrcali na voz. Nije prestajao da jede čips dok su mu se mrvice lepile za lice i odeću poput ljuspica peruti. Za njega je pisanje bilo vid ekstremne borilačke veštine, spas obraza čovečanstva. Smatrao je da pisac mora biti kao sâm đavo, da uzburkava snove i razgoni budalaste maštarije, da rasvetljava stvarnost i takmiči se s Bogom u želji da stvara nove svetove.

Hari je, kao i uvek, ozbiljno klimao glavom. Nije hteo ničim da oda svoj nespokoj.

Iako je Hari sebe smatrao odmerenim, možda čak i uzdržanim čovekom, Rob je prosto podsticao svoje pisce da budu nasilni, bahati i „autentični“, a sve iz straha, kako su verovali neki, da bi književno stvaralaštvo, pa čak i sređivanje teksta, moglo da deluje „umetnički“, ženski, ženskasto, možda i „gej“. Nevezano za Mamuna, Hari je čuo brojne priče o Robovom sociopatskom ponašanju. U kancelariji se nikad nije pojavljivao pre pet posle podne, ali je ostajao tamo čitavu noć, iščitavajući, telefonirajući i radeći, povremeno skoknuvši do Sohoa. Nedavno se bio oženio, ali kao da je zaboravio da je bračni zavet trajno stanje, a ne nešto za jednokratnu upotrebu. Spavao je gde stigne, ponekad na vrlo neudobnim mestima, s knjigom preko lica, kao da živi u nekakvoj razglavljenoj vremenskoj zoni koja se ne upravlja po časovniku – što je smatrao fašističkom pojavom – nego prema potrebama. Ako mu neko dosadi, prosto bi mu okrenuo leđa ili ga čak ošamario. Nemilice je kasapio

radove svojih pisaca, a ponekad čak i menjao naslov a da im to uopšte ne javi.

Hari nije mario ni za kakve priče o ludilu jer je bio svestan da samo lud čovek može da postigne nešto značajno. Pored toga, Robova izdavačka kuća osvojila je brojna važna priznanja, i smatrali su ga moćnim, ubedljivim i plodnim. Tokom njihovog petogodišnjeg druženja na ručkovima i zabavama, Hari sve do tog dana nije prisustvovao nikakvim ispadima. Rob je imao najbolje kontakte u Londonu i bio umetnik isto koliko i kakav avangardni filmski ili muzički producent. Bio je uspešan i smeo. Pričalo se da ima pipke na sve strane. Hari nije ni sanjao da bi mu Rob ponudio posao. I ne samo to, platio mu je pozamašan avans za knjigu. Kad bi od oca pozajmio još malo novca, Hari bi mogao da uplati depozit za kućicu za sebe i svoju verenicu Alis, s kojom se zabavlja već tri godine, a trenutno žive zajedno u njegovom momačkom stanu. Pričali su i o deci, mada je on mišljenja da se prvo treba skućiti, pa tek onda odvažiti na taj korak.

Poslednjih godinu dana, kao zreo čovek, Hari je često pomišljao kako bi trebalo da se obogati. Naravno, nije mu to bio glavni prioritet, ali počeo je da uviđa kako bi na listu životnih dostignuća mogao da priključi i pozamašan bankovni račun, kao obeležje svog društvenog položaja, sposobnosti i povlastica. Rob mu je ponudio pomoć u ostvarenju tog cilja. Stvarno je bilo krajnje vreme. „Ja sam tvoj Mefisto i objavljujem da si sad zvanično prvotimac“, rekao mu je Rob. „Naravno, jednog dana ćeš morati da mi se odužiš. I te kako ćeš da mi se odužiš. Možda bi mogao da me iz zahvalnosti cmokneš u usta, ili da mi krneš jezičinu.“

Dok se voz približavao njihovom odredištu, Rob mu je objašnjavao kako treba da se trudi da napiše što spektakularniju knjigu. Ovo će ga vinuti u nebesa. Neka vežba davanje autograma, kovaće ga u zvezde na književnim skupovima u Južnoj Americi, Indiji i Italiji, pojavljivaće se na televiziji i dobro

naplaćivati za intervjuje i predavanja na temu istine i biografove odgovornosti. Biće to njegova odskočna daska. Nakon jedne uspješne knjige, čovek može da živi od slave narednih deset godina.

„Nego, da se vratimo u stvarnost. Biće to hod po žiletu.“ Rob otpi gutljaj piva. „Starac će da te izbezumljuje svojom tvrdo-glavošću i prezirom. A što se tiče njegove žene, ume da bude sva slatka i zabavna. Ali možda ćeš morati da spavaš s njom jer bi inače mogla da te ugasi kô opušak.“

„Molim? Zašto?“

„Dok je živela u Rimu, gde je upecala Mamuna, smatrali su je žderačicom muškaraca koja nikada ne preskače obrok. A ti si krmak istančanog njuha za iščeprkavanje ženskih tartufa.“

„Robe, molim te...“

„Dobro me slušaj“, nastavio je urednik. „Taj prevejani stari lisac Mamun možda će ti, kao i svima, uključujući i sopstvenu porodicu, izgledati tupo i umrtvljeno.“ Zavalió se i prošaputao: „To je čovek koji nikada nije svesno usrećio ženu, neko ko nikada nikoga nije voleo više nego sebe. Taj se sit nauživao. Bio je pokvareno đubre, preljubnik, lažov, bitanga, a možda čak i ubica.“

„Koliko ljudi to zna?“

„Zahvaljujući tebi znaće svi. Ekstremna biografija – to je tvoj zadatak.“

„Shvatam.“

„Marion, njegova bivša ljubavnica, bejkonovski groteskna žena, i dan-danji kipti od ogorčenosti i mržnje. Sada živi u Americi i ne samo da je voljna da se vidi s tobom, nego će ti dolepršati kao radioaktivni šišmiš. Već sam vam ugovorio stanak. Lepo ljudi za mene kažu da sam perfekcionista. A ne zaboravi ni da je svoju prvu ženu, Pegi, oterao u smrt. Siguran sam da je stavljao pomorandže u peškiri i ubijao boga u njoj dok je svu ne oplavi.“

„Stvarno?“

„Istraži. Zahtevao sam da ti omogući pristup njenim dnevnicima.“

„I pristao je?“

„Hari, veliki književni Satana sada je slab i pometen kao lav kog su pogodili duplom dozom omamljivača. Na njega je došao red da bude žrtva. A u interesu mu je da sarađuje. Kad pročita knjigu i shvati koliko je đubre bio, već će biti prekasno. Iskopaćeš o njemu stvari za koje ni on sâm ne zna. Nataći ćeš ga na ražanj svoje pronicljivosti. Publika voli velike umetnike upravo tako – ogoljene, spuštenih gaća, nagužene, rame uz rame sa serijskim ubicama, kako kenjaju pred prolaznicima. A tako im i treba, jer misle da ih njihov dar čini boljima od osrednjih, maloumnih, potlačenih i zaposlenih poreskih obveznika poput nas.“

Rob je verovao da će izdavač prodati „sočne“ delove knjige nedeljnim novinama, da će ona privući pažnju i u inostranstvu i da će se prevodi odlično prodavati u mnogim zemljama. A kada Mamun umre – „Za, nadam se, ne više od pet godina“, rekao je Rob kao neko ko ništa ne prepušta slučaju – ponovo će objaviti knjigu, sada dopunjenu poglavljem o književnikovim poslednjim avanturicama, bolesti, smrti, počastima, nepriznatoj deci i, naravno, ljubavnicama koje su se sjatile na sahrani da bi se kasnije potukle oko toga koja će se pre obratiti novinarima, čupajući kosu i busajući se u grudi, a potom objaviti i memoare.

Dok je voz kloparao kroz zamrle gradiće, Harijevo telo se sve žešće opiralo pomisli o predstojećem susretu s Mamunom. Štaviše, počeo je da se pribojava čitavog poduhvata, tim pre što je Rob, sve pijaniji, uporno ponavljao kako će to biti Harijeva „odskočna daska“. I kako on „veruje“ u Harija, ali uz obaveznu napomenu da je ipak još daleko od ostvarenja svih svojih mogućnosti, mogućnosti koje je on, Rob, prepoznao uprkos oštrom protivljenju okoline. Kod Roba posle poljupca obično sledi šamar.

„Pripremio sam Mamuna za susret s tobom, momče“, dodao je Rob dok je voz ulazio u stanicu.

„Kako si ga pripremio?“

„Rekao sam mu da znaš svoj posao, da provodiš noći proučavajući najteže štivo – Hegela, Deridu, Muzila, Milтона...“

„Rekao si mu da razumem Hegela?“

„Vidi, ti baš i nisi prva liga. Morao sam da krenem od nule.“

„Šta ću ako me pita nešto o Hegelovoj dijalektici?“

„Moraćeš da ga uputiš.“

„A šta je s mojom prvom knjigom? Sigurno si mu je poslao.“

„Na kraju sam morao. Čak ni tvoja mama ne bi mogla da porekne da je mestimično neopisivo dosadna. Starac se toliko mučio da izađe na kraj s uvodom, da je posle nedelju dana bolovao i Svetonijem propirao mozak. Stoga se uzdigni na novi nivo, momče, inače ćeš završiti na nekom fakultetu. Ili nešto još gore...“

„Još gore? Ima li išta gore od profesure?“

Rob je začutao i zagledao se kroz prozor pre nego što mu je saopštio istinu. „Moraćeš da držiš kurseve kreativnog pisanja.“

„Ma kakvi. Nisam kvalifikovan za to.“

„Tim bolje. Zamisli da dovek ostaneš zatočen u mračnoj šumi nedovršenih prvih romana kojima moraš da posvetiš punu pažnju.“ Prikupio je svoje prnje i ustao. „Vidim da smo stigli u bestragiju! Pogledaj samo, vidi tu kaljugu punu tetoviranih bizgova, kalaštura i bolida koji duvaju lepak. Grozno, grozno! Jesi li spreman da stupiš u svetlu budućnost?“

## Dva

Mamunova lepa kuća je tokom poslednjih sedam godina njegovog braka pretrpela mnoge izmene, a nalazila se na kraju vijugavog izlokano­g puta, okruženog poljima. Gotovo sva ih je bio otkupio i sada ih je izdavao lokalnom življu, koji je sa njih ubirao seno. Čitav posed bio je opasan elektrifikovanom ogradom kako ne bi ulazila divljač. Izgradnju prvobitne kuće su još sedamdesetih za Mamuna i njegovu mladu ženu Pegi platili njeni roditelji. Ona je umrla pre dvanaest godina kao teško ogorčena alkoholičarka, a dve-tri godine kasnije je Lijana, s kojom se viđao tek nekoliko meseci, umarširala noseći kofere.

Nakon toga je mala pomoćna zgrada preuređena u Mamunovu radnu sobu. Zapušteni ambar postao je skladište za nepotrebne knjige, izdanja njegovih dela na brojnim jezicima i neuređenu arhivu, mada tamo već dugo niko nije ušao. Počela je i gradnja „ateljea“ u kom bi Lijana mogla da piše, slika i stvara, ali ostao je nedovršen, tako da je tamo sad jedino plesala. S arhitektom je bila isplanirala i proširenje gostinskog dela kuće. Uz sve izmene koje je već preduzela, delom je i to bio uzrok Mamunove besparice i nevoljnog priznanja da će, ne promeni li se ništa, morati da živi od svog pisanja.

Mamun, koji je tek bio prevalio sedamdesetu, čekao ih je u dvorištu s Lijanom i Jinom i Jangom, njihovim mladim i bučnim springer španijelima. Bio je sićušan, mada još uvek držeći i reklo bi se snažan muškarac, širokih ramena i crnih očiju, sa španskom bradicom, odeven u englesku odeću za selo, od tvida u zelenim i smeđim tonovima. Lijana kao da je sva bila obavijena krznom, repovi mrtvih životinja visili su joj niz grudi.

Domaćini su ih toplo dočekali, ali čim se Rob iskobeljao iz taksija i ponizno pogledao Mamuna, pisac mu je jasno stavio do znanja da ga uopšte ne zanima, uputivši mu, na Harijevo zadovoljstvo, jednu od svojih čuvenih prezrivyh grimasa.

Rob odbaulja malo dalje da se izurla na nekog preko telefona, da bi potom, čim je Lijana otišla u kuhinju, žurno otišao do kauča u dnevnoj sobi, podigao prostirku s poda i pokrio se njom. „Svež seoski vazduh me uvek opusti. Pazi da se i tebi to ne desi“, reče mu dok je tonuo u san. „I potrudi se da ga zadiviš.“

Dok je čekao da se Mamun presvuče, Hari je razmišljao o Robu – koji je sada i doslovno imao pipke na sve strane – i pomalo zavidno pomislio kako je ovaj blagosloveno slobodan i samosvojan, visoko iznad razočaravajuće kaljuge stvarnosti.

„Hoćemo li, Hari?“

Na trenutak se našao zatečen, pošto se Mamun pojavio u plavoj *adidas* trenerci i patikama. Mahnuo je mladiću i rekao da će mu pokazati svoje imanje, dva jezerceta i reku u dnu livade.

„Hajde da prošetamo i porazgovaramo, budući da nas obojicu zanima ista tema.“

„Koja, gospodine?“

„Ja.“

Hari je čuo da su Mamunov sarkazam, oholost, sitničavost i neumoljiva tvrdoglavost slomili mnoge snažne muškarce, a pogotovo – to mu je bila specijalnost – brojne dobrodušne i obrazovane žene. Međutim, kad su izašli iz kuće i krenuli preko vrta, pisac uopšte nije pominjao biografiju, niti je ubacivao šale i zajedljive opaske. Hari je Mamuna i Lijanu upoznao tri nedelje ranije, na ručku koji je organizovao Rob. Tada su vodili opušten i neobavezan razgovor. Mamun je bio ljubazan i šarmantan, poljubio je njegovu ženu u ruku. Hari je očekivao da će ovaj susret na selu biti ozbiljna audicija, ali izgledalo je kao da je već dobio posao. Ili možda nije? Kako da sazna?



Obišli su cveće, povrće, ribnjake i pomalo zapušten prekriveni bazen. A onda se Mamun zagleda u njega i saopšti mu da mu treba fizička aktivnost. Ispostavilo se da mu je Rob između ostalog rekao da Hari nije samo intelektualac, nego i da prelepo peva i da je u školi bio prvak u tenisu. Nažalost, lažljivac koji je sad hrkao i stenjao na kauču propustio je da obavesti Harija da je igranje tenisa s Mamunom deo pogodbe i da će morati da nosi pišćev stari šorts dok mu vraća lopte s ivice terena smeštenog neposredno kraj vrta.

Tog poslepodneva, dok je Mamun soptao i mlatarao a on mu pomagao da popravi bekhend i čak stajao pripijen uz njega kad su radili na servisu, Hari se uplašio da će stari pisac da se sruči mrtav na teniskom terenu, prerano preminuvši krivicom čoveka koji je trebalo da ga balsamuje rečima.

Tenis je oraspoložio Mamuna. Kad se konačno uverio da Harijevo prisustvo uopšte neće biti loše, odalامية je pesnicom o dlan i rekao: „Delujete mi kao pravi engleski gospodin koji voli kriket. Jeste li igrali za Kembridž?“

„Jesam.“

„A ni u tenisu niste loši. Čak ste me malo i iskušavali. Sviđa mi se to. To mi treba. Možemo da se takmičimo dok mi budete pisali. Obojici će koristiti. Zajedno ćemo napredovati, rame uz rame. Može?“

Mamun je otišao da se istušira, a Lijana povede Harija u vrt, pa sede do njega na klupu i položi mu ruku na koleno. U istom trenutku, tamnooka seljančica crne kose vezane u rep, u pripijenoj beloj bluzi, pođe prema njima preko beskrajnog travnjaka noseći poslužavnik s čajem i kolačima. Kada je konačno stigla – nakon, reklo bi se, četrdeset minuta – i počela da im sipa čaj, čitav taj seoski prizor kao da se pretvorio u usporeni snimak. Mlaz se okamenio između čajnika i šolje. Lijana se zagledala u Harija s mešavinom ozbiljnosti i sažaljenja, pa pokazala ka okolini.

„Kako vam se čini?“

Hari uzdahnu. „Mir, tišina, osama. Ovo je raj na zemlji. Možda ću jednom, u poznijim godinama, i ja moći sebi da priuštim nešto slično.“

„Samo ako budete vredno radili. Sad mogu da vam kažem istinu, mladiću. Dopali ste se mom mužu. Dok se presvlačio, došapnuo mi je da ste jedan od retkih pristojnih i pametnih Engleza preostalih na ovom ostrvu. 'Kako li je ispao tako čestit?', rekao je. Ali, Hari, *moja* je dužnost da vas pitam kakve namere imate s čovekom koga volim, divim mu se i obožavam ga?“

„On je jedan od najvećih pisaca našeg vremena. U stvari, svih vremena. Njegovi romani su izuzetni, a imao je priliku i da upozna i opiše neke od najozloglašnijih i najmoćnijih ljudi na svetu. Želim da dam istinit prikaz njegovog neverovatnog života.“

„A otkud vi sve to znate?“

Rob ga je bio upozorio da ne može pogrešiti ukoliko pomene „činjenice“. Njima se niko ne može usprotiviti. Nepobitne su koliko i pesnica u nos.

„Činjenice...“

Ali Lijana ga nije pustila da završi. „Moram vam reći da neće biti lako, ali Mamun je mudar i pun razumevanja. Napisaćete lepu knjigu, imajući u vidu da on, pored mene, ima jedino svoj ugled. Svako ko to okalja, doveka će patiti od košmara i čireva. Nego, koristite li drogu?“ Hari odmahnu glavom. „A jeste li promiskuitetni?“

On ponovo odmahnu glavom. „Pred veridbom sam“, reče.

„Sa ženom?“

„O, da. Ona radi kao lična sekretarica jednog modnog kreatora.“

„Nemate dosije u policiji?“

„Ne.“

„Blagi bože, pa vi ste nam kao naručeni!“

Osećao se ošamućeno. Lijana je oduševljeno piljila u njega, tako da mu je na kraju postalo neprijatno te zato otpi gutljaj čaja.

„Odgovara li vam čaj, gospodine?“ , upita služavka, koja je još uvek stajala kraj njih. „Volute li *erl grej*? Amm... ako ćete boraviti ovde i ako vam je taj omiljeni, naručiću sto vrećica za vas.“

„Da, volim ga, hvala vam.“

„Jeste li za biskvit?“

„Ne, hvala.“

„Jafa keks?“

„Ne, hvala.“

„A da uđemo i čestito ručamo?“ , predloži Lijana.

Rob je propustio ručak. Probudio se tek kad je taksi došao po njih.

„Već vidim“ , reče Lijana dok su ona i Mamun zagrljeni stajali i mahali Robu i Hariju, „da će nam sa vama biti veoma zabavno i da ćemo se svi dobro slagati kao članovi Mamunovog tima. Više ste nego dobrodošli u Prospekts Haus! Prosto osećam da ćemo vas zavoleti kao da ste nam sin.“

„Toliko su srećni“ , reče Rob dok je taksi odmicao, „da mi se povraća. Hari, nemoj odmah da ideš kući. Nisam više toliko oženjen kao pre. Hajdemo u grad da pocepamo neku bulju.“

„Ne, molim te...“

„Bez rasprave, prijatelju.“

Verujući da se Hari te noći oprašta od civilizacije na nekoliko meseci, Rob je bio zapeo da izvede njega i Alis u jedan otmeni restoran u Mejferu, u koji su izlazili bankari, mafijaši i ruske prostitutke. Počeli su s votkom, ostrigama i škampima, ali kako to uvek biva tokom beskrajnih obeda s Robom, proteklo je dosta vremena dok konačno nisu stigli do prvog jela. Kad su nekoliko sati kasnije isteturali u tihu noć nad velegradom, Hari, osećajući se kao da je progutao nečiju glavu, reče: „Ko bi rekao da je zemlja u finansijskoj krizi?“

Rob ga zagrl i reče: „Pusti sad to, čoveče. Čekaju te teške muke. Ovaj poduhvat bi se mogao pokazati kao prava noćna mora, ali uvek imaj u vidu koliko si srećan što pišeš o takvom velikanu. Sad si pravi pisac.“ Potom se ustremio na tananu

Alis, koja zbog visokih potpetica gotovo izgubi ravnotežu. Prigrliši je nepotrebno prisno, reče joj: „Bez brige, divno biće. Čovek tvog života će pobediti. Kad sve bude gotovo, obožavaćeš ga još i više.“

„Pametan si čovek, Robe“, odvrtila mu je, „ali nisi me ubedio.“ Već je ranije naglasila da je Hari, iako je prevalio tridesetu, još pomalo naivan i da bi Mamun mogao živog da ga pojede, ostavljajući ga poniženog i praznog. „To bi sigurno ostavilo trajne psihološke posledice. Nisi li čak rekao da ga je Mamunova supruga nazvala sinom? Koja bi žena to rekla potpunom neznancu?“

Rob se zakikotao i rekao da će on za sve da se postara. Čitav život je posvetio mušičavim piscima – a takvi su uvek i najdarovitiji. Hari samo treba da ga pozove telefonom. Uostalom, Mamun je usamljen, ali ne sme to da prizna. I te kako će mu prijeti Harijevo društvo. Obožava da razglaba o književnosti i novim idejama. A za Harija će biti poučno. Steći će prefinjenost.

U taksiju je Alis zagrlila Harija i poljubila ga u glavu. „Dobro te poznajem. Mučiče te griža savesti, sve ćeš da uprošćavaš i da tu i tamo naglašavaš pojedinosti shodno sopstvenom nahođenju. Ili pre Robovom nahođenju, budući da ga neprestano puštaš da se iživljava.“

„Stvarno?“

„Jesi li svestan da pomno slušaš svaku budalaštinu koju izgovori i da poslušno klimaš glavom čim začuti? Sigurno mu se neće dopasti baš sve što napišeš o Mamunu.“

„Verovatno. Ali rekao sam mu da će to biti *moja* knjiga. Složio se. Rekao je da sam umetnik.“

„Kad je to bilo?“

„Neposredno pre nego što mu je glava pala na sto.“

„A šta ako Mamun i njegova žena budu hteli da ti se osvete? Rob mi je za večerom ispričao da je stara koka sklona žestokim napadima besa. Čula sam da je nekog novinara laptopom

gađala u glavu jer je pitao Mamuna da li se prodao kako bi postao nazovigospodin.“

„Takvim stavom nećeš osvojiti Britansko carstvo. Zašto me ne podržavaš, Alis? Čime bi volela da se bavim?“

„Iskreno? Volela bih da budeš nastavnik u običnoj školi.“

„I da živimo u udobnom kućerku u nekom predgrađu?“

„Što da ne?“

„S takvim prihodima ne bi izdržala ni pet minuta.“

„Živeli bismo drugačije, s manjim prohtevima.“

„Ljubavi“, na to će on, „vrlo dobro znaš da moram nešto da učinim sa svojim životom. Čak i otac mi kaže da mu još ličim na studenta. U mojoj porodici se od muškarca očekuje da bude muško.“

„Šta to zapravo znači, Hari?“

„Da bude dobar i zabavan sagovornik. Da se bavi sportom, da bude uspešan – najbolji u svom poslu. Ovu knjigu dugujem ocu. Pored toga, Rob će voditi računa o meni. Preporučio mi je da budem lukav i oprezan, a siguran sam da ima još saveta u rukavu.“

Okrenula je glavu u stranu. „Baš tebe briga šta ja mislim.“

„Saslušaj me. U vozu se dogodilo nešto važno. Rob mi je gurnuo ugovor pod nos i zahtevao da ga potpišem.“

„Jesi li?“

„Za mene je to bio trenutak odluke. Zato sam sad uzbuđen. Hoćeš li dolaziti da me obiđeš na selu? Verujem da ne bi imali ništa protiv. Obožavaće te, baš kao i ja.“

„Čisto sumnjam.“

„Zašto?“

„Zvuči zastrašujuće. Pojma nemam šta bih mu rekla ako me pita o dugoročnim posledicama iranske revolucije. Zanimaću se nečim u Londonu. Volela bih da naučim da crtam.“

„O, Alis“, na to će on. „Molim te.“

„Ne pritiskaj me. Daj mi malo prostora“, rekla je i ponovo ga poljubila. „Videćemo kako će to ići. Sve mi se nešto čini da ćeš se vratiti brže no što si otišao.“

# Tri

Nedelju dana kasnije Hari se uselio u sobičak na spratu u prednjem delu Mamunove i Lijanine kuće.

Tokom one poslednje večere u Mejferu, pijani Rob je progoljio jedan citat iz Vudhausovog Čika Dinamita: „I najstameniji čovek zadrhti pred mogućnošću da neko strgne pokrov s njegove prošlosti, izuzev u slučaju da mu je prošlost bez ijedne mrlje.“

Hari se nije dao zaplašiti. Već se bio pripremio za zadatak strgavanja pokrova tako što je ponovo pročitao Mamunova dela, vežbao u teretani pod budnim okom trenera prekrivenog narandžastom kremom za samopotamnivanje, i zatražio od oca, psihijatra, preporuke za predstojeći okršaj umova. Na vrhu spiska bio mu je Robov savet da lagano napadne s boka, da šarmira i obrađuje Lijanu, kerbera, sve dok ne padne pred njim na kolena i ne ponudi mu ključ za Mamuna na baršunastom jastuku.

„Kao što rekoh, družo, samo uključi šarm. Punom snagom, kao što si to vrlo lepo izveo s onom mojom plačipičkastom sekretaricom, Lotom, koja sada, sirota, mora na terapiju triput nedeljno.“ Zatim je dodao: „Verovatno će ti se učiniti da je Lijana poremećena, ali odrala se od traženja pravog čoveka koji će iskovati njenog muža u zvezde. Dodijavala je svakom agentu i izdavaču u Londonu. Ja sam je uputio na tebe.“

„Šta je presudilo?“

„A šta ti misliš?“

„Valjda moj potencijal i stil pisanja. Možda i moja inteligencija.“

„Prva dvojica koju je odabrala otpala su posle susreta s Mamunom. Za jednog je rekao da je amater.“

„A za drugog?“

„Da je izbljuvak. Ti si bio najjeftiniji od pristojnih i raspoloživih, a po Lijaninom mišljenju verovatno i najnaivniji. Uverena je da će te navesti da napišeš žitije.“

„Aha.“

„Pusti je da veruje, družo, sve dok ih ne pocepamo kô mače muškatlu. Biće to duga pipirevka spletki i obmana. I ne zaboravi snagu njegove sujete. Okreni je u svoju korist i upotrebi je kao oružje.“

Prvih nekoliko dana, kad se posle doručka Mamun obojenog pogleda zaputi u svoju radnu sobu na drugom kraju dvorišta, Hari je ostajao da sedi za kuhinjskim stolom s Lijaninom s psihoanalitičarskim izrazom lica, nastojeći da sazna sve o njenoj mržnji prema sestri, verskim ubeđenjima, zašto su je muškarci oduvek obožavali, zašto poslepodne više voli da pije čaj nego kafu, o čudi njenih bezbrojnih pasa i mačaka i njenog parapsihologa, i da s njom premišlja treba li da batali jogu i pređe na pilates. Ali glavna briga im je bila hoće li ona uspeti da skinje dva kilograma s dupeta. Objasnila mu je da su u Londonu sve žene anoreksične, dok su na selu sve predebele.

Saznao je da je Lijanina majka bila nastavnica engleskog i stručnjak za Ariosta i Tasoja, a da joj je baba pisala za De Siku i Viskontija. Ali kada je donela kutiju i počela da mu pokazuje svoje fotografije iz detinjstva – „ta devojčica je još u meni, Hari, čeka da je neko voli“ – shvatio je da je njegov saosećajan izraz postigao i više od željenog učinka. Nekako je uspeo da je ubedi kako on nije tu samo zarad istraživanja za knjigu o njenom mužu, što podrazumeva i mnogo podataka o njoj, nego i da je neka vrsta posilnog. „O, dušo, tako si visok i snažan, pravi plavokosi lepotan s tako... o, vidi, vidi... tako snažnim nogama i lepim ramenima. Da li bi bio ljubazan da skokneš na pet

minuta sa mnom do supermarketa, jer u suprotnom večeras nećemo imati šta da jedemo i pijemo.“

Morao je da joj nosi stvari do automobila, a posle u kuću. Njegove obaveze su uključivale i tegljenje kutija punih knjiga po kući, donošenje drva za potpalu iz ambara, postavljanje otrova za pacove, loženje vatre u biblioteci, sklanjanje polupojedenih miševa s kućnog praga, kao i raznorazne kućne poslove za koje dve žene iz sela – dolazile su pet puta nedeljno, ponekad dovodeći i sporovoznu ćerku jedne od njih – nisu imale vremena ili snage. Svestan da nije u hotelu, Hari je znao da mora, kao što mu je i Alis rekla, da stisne zube i potrudi se da se „uklopi“.

Njegov neumoljivi psihoanalitičarski šarm i činjenica da konačno ima nekakvo društvo, učinili su Lijanu neprimereno prijemčivom. Nakon nekoliko dana, dok je pregledao materijal koji mu je delovo zanimljivo, zaključio je kako bi mu najpametnije bilo da doručkuje u pola sedam. Posle toga je mogao da šmugne kako bi „istraživao“, tako da ne bi morao da gleda supružnike u šlafrocima i sluša Mamunovo zanovetanje zbog jaja, temperature tosta, teškog bremena pisca koji više nema šta da kaže i kome budućnost nosi jedino slepilo, inkontinenciju, impotenciju, loše kritike, smrt i slične gadarije.

Lijana je posle doručka bila zaokupljena izdavanjem naređenja i maltretiranjem služavki i dvojice baštovana, što je za Harija predstavljalo priliku da se domogne ambara, za koji mu je predala ključ uz reči: „Evo, tesoro, a sad idi tamo i pronađi ga“.

Kada je širom otvorio škripava vrata, ugledao je prilično zapušten prostor u koji očigledno dugo niko nije ulazio. Razbacane nepotrebne knjige, stari kaputi, izbačeni nameštaj, mišji i ptičji izmet, bilijarski sto, kutije pune nacрта za romane i, što je najvažnije, dnevnicu Mamunove prve žene, Pegi, u drvenom sanduku. Pažljivo ih je izvadio i prebrisao krpom. Zatim je oribao jedan sto, pronašao čitavu stolicu, namestio svetiljku i prionuo na posao.



Mamun je živeo dugo i pisao mnogo. Drame i adaptacije klasika smeštene u zemlje Trećeg sveta, eseje, romane, malo poezije. Harija je čekao ogroman posao, a najznačajniji izvor podataka bio mu je sâm Mamun. Hteo je da s njim vodi detaljne i ozbiljne razgovore, da sve čuje iz prve ruke i, što je najvažnije, da čuje njegovo mišljenje. Međutim, kad god mu je prišao i zaustio da ga zamoli da odvoji malo vremena i odgovori mu na nekoliko pitanja, Mamun je, bez imalo volje za saradnjom, žurno prolazio pored njega kao da je novinar kakvog tabloida. Četvrtog jutra, znajući da će Mamun posle doručka krenuti u svoju radnu sobu udaljenu pedesetak metara od kuće, Hari se sakrio iza drveta, tobože izašavši da popuši cigaretu. Čim je spazio plen, iskočio je iz zasede. „Gospodine...“, zaustio je.

Mamun je samo pognuo glavu, digao ruke kao da se brani i prošišao dalje.

Na to je Lijana povikala iz kuhinje: „Šta ti zamišljaš? Nikada se ne obraćaj Mamunu kad je u stvaralačkom zanosu!“

„Kada ću moći da razgovaram s njim?“

„Iskreno ti je privržen.“

„Jeste li sigurni?“

„Moraću da ga obradim. Treba ga raskraviti.“

„Uradili biste to?“

„Imaj poverenja, dragi mladiću. Ja sam tvoja karta za uspeh. Dosegnućemo mi njegovu srž.“

Dok je čekao da mu se omogući pristup Mamunovoj srži, Hari je našao kakvu-takvu utehu u spoznaji da su najtačniji izvori podataka o počecima pišćevog stvaralaštva zapravo dnevnicu koje je Pegi vodila od početka njihove veze. Bilo je ukupno jedanaest svezaka, ispisanih toliko sitnim rukopisom da je morao da ih iščitava pomoću lenjira i lupe. Ali bili su prelepi, jer je Pegi koristila mastila raznih boja i menjala nagib slova duž strane. Između listova su se nalazili cvetovi, Mamunove poruke, njegova opcrтана šaka, isečci iz novina, polaroid fotografije njenih mačaka, spiskovi, razglednice od prijatelja.

Pošto se obavezao da neće da iznosi ili kopira dnevnike, koji će uskoro završiti u Americi, Hari je morao žurno da ih iščita, praveći usput beleške.

Već je počeo da o mladom paru razmišlja u poglavljima: mlađani stipendista iz Indije dolazi iz Kembridža u London; pisac u povelju koji radi i kao novinar; zapažen duhovit i procljiv roman o ocu i njegovim lukavim prijateljima s pokera; venčanje s Pegi i zajednička putovanja; kućenje kuće, u kojoj Mamun počinje da piše porodične sage smeštene u kolonijalnu Indiju, po kojima će ostati upamćen, kao i opširne prikaze i intervjuje s diktatorima i tekstove o haosu u zemljama Trećeg sveta nakon kraha kolonijalizma.

Malo pre podneva, Lijana mu je donosila kafu, pola francuskog hleba i sardine. Rođena Rimljanka, koja je s Mamunom provela izvesno vreme u Indiji, nosila je šarene šalove, svetlucave narukvice i glomazno prstenje u kombinaciji s raznobojnim gumenim čizmama za gaganje po blatu i barama, što je, kako je uvideo Hari, najčešća aktivnost ljudi koji žive na selu. Njeni kaputi – često krzneni i pomodno isprskani blatom u stilu Polokovih slika – izgledali su veoma skupo.

„Kako je danas naša draga ozlojeđena Pegi?“, upitala ga je pogladivši naslagane dnevnike i sevši tik do njega. „Da li je opet pijana?“

Budući da je potekao iz porodice intelektualaca, Hari je oduvek bio spreman za naporan rad i odolevanje obilnim količinama neizbežne dosade. Međutim, ti dnevnicu su mu bili istovremeno uznemirujuć i jednolični, pogotovo na stranicama gde Pegi sa zadovoljstvom opisuje svoje nebrojene simptome: neizdržive migrene, bolove u stomaku, strah od raka, kajanje. Imala je i jedan abortus. Dopustila je Mamunu da je zlostavlja. Odbijala je da prizna; olako je popustila; bila je slabić kraj snažnog čoveka. Bila je čak i mazohista. Njen opsesivno-kompulzivni poremećaj i želja da preseče vene prepliću se sa „Uživam u samoći ali se pribojavam da ću poludeti. Volim da čitam

ali to nije dovoljno. Ovde, na selu, kad se zimi smrači već u tri, i mene obuzme tama. Pijem, onesveščujem se, budim se na podu u sopstvenoj bljuvotini. Da me Mamun vidi, zaprepastio bi se. Ali on je utekao na turneju, gde je, kako je sâm rekao, okružen čankoliscima i pičkicama. Na drugom kontinentu ima ljubavnicu – Marion. Ljubazno mi je objasnio da je to prva žena koja istinski ume da utaži njegove ponovo razbuđene potrebe. Navodno ja to nikad nisam znala. Voli njeno meko telo, njene usne na svom kurcu i to što je, budući da za njega ne postoji ne, spremna da mu udovolji kad god mu se prohte.“

„Niste ih čitali?“, upitao je Hari dok je Lijana gledala neku Mamunovu fotografiju koju je pronašao.

„Šteta što ga tada nisam poznavala“, rekla je. „Mogla sam da ga spasem. Ali, *grazie a Dio*, zašto bih ih čitala?“

Lijana je zvučala kao Mamun, ali on nije zvučao kao ona. Engleski je govorila s italijanskim naglaskom i indijskim prizvukom, glasno i praskavo, poput vetra koji čoveku raščupa kosu, naročito kad se naljuti, a gotovo uvek ju je nešto ljutilo. Čak su joj i imejlovi bili bučni.

„Makar iz radoznalosti?“

„Jebote, ovaj život je san snova.“

Pre nego što je upoznala Mamuna, imala je dva pobačaja i jedan razvod. Živela je sama u malom stanu u Rimu, blizu Tibra, deset minuta od Pjace del popolo. Odlazila je u diskoteke, bančila, vodila ljubav kad god stigne...

„S kim?“, upitao ju je i zapisao nešto.

Uhvatila ga je za mišicu i prošaputala da voli sve vidove seksualnog izražavanja. Ali kad se dotera i zaigra, mogla je erotikom da obasja čitav grad. Tada je volela mlađe muškarce.

„Koliko mlađe?“

„U kasnim dvadesetim, tesoro. Tada su još živahni, a tela su im lepa i još čvrsta. I gotovo su sazreli kao ličnosti.“

Noću je kraj prozora čitala Turgenjeva i razmišljala o tome kako nema više nade za ozbiljnu strast. A onda, sasvim

slučajno, jednog dana je maestro velikodušno ušetao u englesku knjižaricu gde je radila. Odmah ga je prepoznala i oduševila se. Njegove knjige su bile njena istina, a on njen *kismet*. Iako je bila stidljiva, s kosom poput svračjeg gnezda, nije mogla da ga ne zamoli za autogram, ne bi li dotakao njenu knjigu svojim rukama – rukama koje su držale pero genija. Napisao joj je svoj broj telefona.

Kada su se ponovo videli, tokom šetnje po njegovom omiljenom mestu – suncem okupanim vrtovima vile Borgeze – saopštila mu je da se zaljubila u njegovu iskonsku stvaralačku snagu. Laknulo mu je. Umirao je od vrućine. Pozvao ju je na večeru. Obukla je plavu čipkanu suknju. Nikada pre nije bila s tamnoputim muškarcem. Pogledima su vodili ljubav. Dobro je odigrao mušku ulogu i pozvao ju je u krevet. Iako je bio malo stariji nego što je navikla, šta je drugo mogla no da mu se prepusti? Bilo joj je drago što nije bio jak samo na rečima, kao većina pametnih muškaraca. Po njenom iskustvu, intelektualci se nisu dovoljno trudili u seksu, a imali su slabu erekciju i vodenastu ili čak penušavu spermu. Ali Mamun ju je polako skidao, umeo je da vidi njeno telo i navede je da mu se pokaže. Znao je šta treba da kaže o ženi. Ljubio joj je i milovao stopala. Svršili su bar tri puta.

Ujutru je poljubio njene kafene usne. Rekao joj je da voli taj njen ukus, ukus jake crne kafe. Sa zadovoljstvom je ostala u njegovom zagrljaju do dana današnjeg.

„Bog mi nije podario decu, Hari, ali podario mi je Mamuna kad sam već mislila da je možda za sve prekasno! Svojevremeno sam mogla da svršim samo na pomisao o njemu. Zar ne možemo da se manemo Pegi i njenih dnevnika i da se posvetimo živima koji uživaju u životu? Ja sam Tolstojeva žena: ovde se osećam kao da vodim vlastelinsko imanje!“

„Da li je Mamun pročitao dnevnike?“

„Što, zar su toliko šokantni?“, odvrtila je. „Straćio je život ugađajući toj jadnici, koja se ubila samo da mu napakosti.

Zašto da potroši ma i jedan još trenutak na to razmaženo i mušičavo stvorenje?“

„U intervjuima je naglašavao da su zajedno radili na njegovim rukopisima. Bila je jedina osoba koja se nije plašila da ga kritikuje.“

„Eto, vidiš koliko je dobar, hvalio ju je iako svi znamo istinu – da je sve to očigledno njegovo delo!“

„Možda mu je bila ono što je Bitlsima bio Džordž Martin – neodvojiv deo njegovog opusa.“

„Molim te, prekini s tim glupim digresijama! Znaš da moramo da mu osvežimo karijeru. A da bih nam malo popravila finansije, i ja nameravam da objavim knjigu. Možda bi mogao da pogledaš i daš mi pokoji savet.“

„Vrlo rado. Ali, Lijana, da bih stvorio sliku o pravom Mamunu, ovde i sada, moram da razgovaram s njim. U suprotnom ću najverovatnije do vikenda da se pokupim i odem kući.“

„Acha, onda večeras“, na to će ona.

Pozvala je Harija da im se pridruži na večeri.

U pola sedam se iz prizemlja oglasilo zvono. Hari je prekinuo s radom. Znao je da Lijana voli kad je okrugli trpezarijski sto kraj prozora propisno postavljen – sa snežnobelim salvetama, uglancanim priborom, svećama, najboljim šampanjcem i vinom. Ona je bila u farmericama i džemperu s V izrezom, a Mamun u sveže opeglanoj košulji. Kad je Hari ušao, i kad je Lijana neodobravajućim pogledom prostrelila njegovu razvučenu majicu, odlučio je da je više nikad ne obuče, a možda je čak i spali. Nečujno ih je posluživala njihova služavka Rut, čije su ruke bile opletene venama a usne tanke i sivkaste, odevena u crnu haljinu i belu kecelju. Kuvarica je bila njena sestra.

Hari je od Roba saznao da je Lijana, kao tek površan poznavalac književnosti, imala prenaduvana očekivanja o Mamunovom položaju i imetku, i vrlo slabu predstavu o tome šta znači živeti od pisanja. Zaprepastila se kad je saznala koliko

skromne prihode donose njegove knjige. Mala, mada uvažena reputacija nije podrazumevala novac. Računovođa joj je objasnio da će, ne promeni li se nešto, njih dvoje u vrlo skoroj budućnosti morati da prodaju kuću i imanje i presele se na neko skromnije mesto. „Možda čak i na dno dna, Hari – u prizemnu kućicu!“

Bilo je jasno da je Lijana uvtela sebi u glavu kako bi rešenje problema bilo da se od Mamuna napravi, kako je sama rekla, „brend“. Hari se iznenadio kad je video da Mamun, koji je tokom večere malo govorio i naizgled ostavio mozak na nekom prijatnijem i lepšem mestu, ne zna šta tačno znači napraviti brend od nekoga.

„Kažeš – brend, draga *habibi*? Zar ću postati nešto kao *hajnc* kečap ili *monblan* olovka?“

„Ne, nikako kao kečap, nego više kao Pikaso“, rekla je. „Ili Roald Dal. Gomile ljudi daju debele pare da na pet minuta uđu u onu odurnu baraku.“ Na Mamunovu napomenu da je Dal već odavno mrtav, odvrtila je: „Nema veze, živ je u sećanjima. Zato moramo dobro da te prodamo, kako bi isto to postigao za života.“ Pokazala je glavom ka Hariju. „Ova biografija je dobar početak. Zar prosto ne obožavamo dragog Harija?“

„Momak ima opasan bekhend.“

„Mamune, koliko puta moram da te podsetim da tvoja genijalnost nije dostojno nagrađena? Išla sam kod naših računovođa i mogu ti reći da možda nisu čitali tvoje knjige, ali su zato gledali tvoje finansije i uzdisali.“ Uхватила ga je za ruku, poljubila je i privila sebi uz vrat. „Dušo, esej o Tagoru neće popraviti džakuzi.“

Mamun se lecnu i nagnu se ka njoj. „Imamo džakuzi?“

Ako ništa drugo, Lijana se stvarno trudila. Pokušavala je da proda filmska prava na njegove knjige, da iskoristi njegove veze kako bi dobila sopstvenu kulinarsku emisiju, da ga ubedi da prihvati primamljivu ponudu za niz predavanja širom SAD. Čak je bila rešena i da, kako je sama rekla, „sastavi“ roman

o prelepoj Italijanki koja se zaljubljuje u genija. Napomenula mu je da će joj Hari pomoći u tome. Ko se u današnje vreme – osim staromodnog Mamuna – zamlaćuje time da sâm piše roman ili da kreći kuću? Da li bi Hari pročitao šta je dosad napisala i dao joj neki savet?

Hari je ustao i izašao u dvorište da puši. Lijana dođe za njim i reče: „Zašto praviš taj gadljiv izraz lica u mojoj kući? Mamun živi s glavom u oblacima! Bez mene bi bio švorc. Ne zaboravi da si došao ovamo kako bi pokazao svetu kakav je on umetnik.“

„Upravo to i pokušavam.“

„Znaš, Hari, već mi je dozlogrdilo tvoje njuškanje i prisluškivanje, zaskakivanje lukavim pitanjima šta se i zašto nešto desilo pitaj boga kad. Da sad ja tebe nešto priupitam. Koliko je spavaćih soba imala kuća u kojoj si odrastao?“ Pošto joj nije odmah odgovorio, dodala je: „Eto vidiš. Ne sećaš se. Pet? Šest?“

„Bila je to jedna od kuća Normana Šoa u Bedford Parku u Čizviku, u Zapadnom Londonu. Tada su bile prilično zapuštene. Tata ju je prodao kada sam otišao na Kembridž. Stvarno glupo s njegove strane, pošto sada te kuće vrede milione i u njima žive filmske zvezde.“

„A otac ti je lekar?“

„Završio je medicinu i postao psihijatar. Prvo je radio u ludnici, a potom u bolnici.“

„Salaud – to nije važno! Mamun i ja smo morali da radimo kô crnci kako bismo stekli sve što imamo, a ti si odrastao u tom jednom postotku najbogatijih ljudi na svetu. U neko drugo vreme, Hari, postao bi političar, diplomata, ekonomista ili bankar. Šta je krenulo naopako?“

„Ama baš ništa. Vaspitavali su nas da se ne osećamo neprijatno u društvu ludaka. Tata je često pozivao bivše pacijente u goste. Neki su čak i boravili kod nas. Podsticao nas je da učestvujemo u njihovim deluzijama, koje je nazivao njihovim pričama, pripovestima koje ih drže da se ne raspadnu. Ono što se smatralo ludilom zapravo su bili njihovi romani.“

„Kakve to veze ima s mojim mužem?“, upitala je.

U jednom periodu, objasnio joj je, kada je levica oštro kritikovala imperijalizam i američki uticaj, neretko podržavajući fašiste iz zemalja Trećeg sveta, Mamun je objavljivao tekste i intervjuje s moćnim političarima, diktatorima i bradatim masovnim ubicama od kojih su neki istog jutra pogubili svoje neprijatelje – ljudima koji su svoje „romane“ ispisivali krvlju naroda. Mamun je to smatrao vidom pripovedanja, stvaranja istorije pisanom rečju. Pristup mu je bio smiren, nikada osuđujući, ali ipak moralno dosledan. Razumeo je neophodnost postojanja diktatora, proroka i kraljeva, kao i našu ljubav prema njima. „Bilo kako bilo, Lijana“, dodao je, „kad već pričamo o mojoj porodici, moja odavno pokojna majka neko vreme je držala knjižaru.“

„O, siroto moje. Da li ti nedostaje?“

„Neprestano.“

„Razgovaraš li s njom?“

„Da. Otkud znate?“

Slegnula je ramenima. „Brda su kao radio. Glasovi kruže na sve strane. A ova kuća je uvo. Jesi li čuo Mamuna kad govori noću?“

„Ne, još nisam.“

„Verovatno ćeš ga čuti.“

„Bolje išta nego ništa“, reče Hari.